

13. Моя молитва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mojamolytva.blogspot.com/2010/09/blog-post_1565.html
 14. Одарчук Н. А. Структурно-функціональні особливості релігійного дискурсу / Н. А. Одарчук, Н. П. Приварська // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2008. – № 5. – С. 44–48.
 15. Прийдіте поклоніться. Молитовник. – Рим, 1991. – 1023 с.
 16. Шилиєва Т. В. Учасники англійського православного дискурсу [Електронний ресурс] / Т. В. Шилиєва. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>

Трачук К.

Науковий керівник–доц. Кучма Н.З.

ІСТОРІЯ ПЕРЕКЛАДІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ТВОРУ ДЖ. ОРВЕЛЛА «ANIMAL FARM»

Постановка проблеми. Художня література має величезний вплив на само- і світопізнання народу. Переклад кращих зразків національного красного письменства різними мовами дає можливість дізнатись про історію, культурну та творчу спадщину інших країн. Із розвитком перекладознавства зростають вимоги до якості перекладу. Саме тому фахівці все частіше наголошують на тому, що перекладач особливу увагу має звернути на збереження національної своєрідності оригінального тексту, також потрібно вміло передати описаний історичний колорит [4, с. 16].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості відтворення прагматичного потенціалу окремих мовних одиниць у перекладі досліджували такі науковці, як І. О. Алексєєва, С. Г. Ахметова, С. О. Сасіна, О. М. Соколов, М. А. Тонян. Проблеми художнього перекладу стали об'єктом вивчення багатьох літературознавців, таких як: В. Державин, Р. Зорівчак, С. Ковганюк, В. Коптілов, І. Корунець, В. Радчук, О. Ребрій, М. Стріха та ін.

Ще в середині минулого століття М. Рильський велику увагу приділяв особливостям художнього перекладу. Він зауважував, що «перекладаючи поета, у якого головну силу становлять ритміка, звукопис і т. ін., треба перш за все саме про цю основну рису й подбати, свідомо іноді саме для неї жертвуючи образом, логічним ходом і т. ін.; а в перекладі з чисто розумового, логічного поета належить передовсім саме логічну лінію й виводити, нехтуючи іноді ритмічною злагодою, мелодичними тонкощами...» [12].

В. Державин – один теоретиків художнього перекладу, наголошує на трьох основних вимогах: художня якість перекладу, вдалий вибір окремого твору, компетентний літературний та культурно-історичний коментар, тобто вимога справді адекватного, доцільного і добре коментованого перекладу [2, с. 37].

Теоретики та практики перекладу вважають, що переклад є не лише мовним, а й концептуальним та культурним явищем, і тому не існує лише перекладу з мови на мову, а завжди тільки переклад з культури у культуру та із свідомості у свідомість. Особливо ж коли йдеться про знакові тексти, які розкривають глибинні смисли, що позначаються на усій цивілізації.

У цьому сенсі «Animal Farm» – суспільно-політична алегорія Дж. Орвелла на модель тоталітарного суспільства, що принесла авторові світову славу і визнання, має безпосередній стосунок до України та специфічну історію художніх перекладів. Це й зумовлює **актуальність** нашого дослідження, присвяченого аналізу перекладів.

Мета статті – дослідити історію та особливості перекладів твору «Animal Farm» Дж. Орвелла українськими митцями.

Виклад основного матеріалу. Історія появи повісті-притчі «Animal Farm» була довгою та складною. Через різку, дошкульну критику СРСР колишні видавці Орвелла відмовлялися друкувати антирадянський твір з політичних міркувань. Лише через півтора року суцільних невдач та відмов текст у 1945 р. нарешті побачив світ у Великобританії. На публікацію погодилася компанія Secker & Warburg, що стояла на антифашистських та антикомуністичних політичних позиціях. Книга принесла шалений успіх письменнику і, здивувавши Орвелла та його видавців, стала бестселером у Великобританії.

З огляду на історичну ситуацію твори Дж. Орвелла потрапили до українського читача майже через 50 років по смерті автора. В СРСР твори видатного англійця були заборонені. Однак перший безпосередній контакт Дж. Орвелла з українською культурою та українським читачем відбувся у 1947 р., коли в Мюнхені з'явилася друком повість-притча «Колгосп тварин» в авторизованому перекладі Івана Чернятинського (літературний псевдонім Ігоря Шевченка). Варто наголосити, що це був найперший переклад «Animal Farm» європейськими мовами.

І. Чернятинський умовив Орвелла написати вступне слово до українського видання, в якому британець зазначив: «Я отримав прохання написати передмову для перекладу «Animal Farm» українською мовою. Я добре свідомий того, що пишу для читачів, про яких нічого не знаю, та й вони, мабуть, ніколи не мали нагоди довідатись про мене. Від мене, мабуть, чекають, щоб я розповів у цій передмові, як з'явився мій «Колгосп Тварин». Перед цим мені доведеться сказати дещо про себе та про події, що крізь них я дійшов до моїх

політичних поглядів» [17, с. 5]. Україномовна версія з'явилася у Німеччині в 1947 за фінансово-благодійної підтримки самого Джорджа Орвелла.

І. Чернятинський (Шевченко) дещо скоротив її з дозволу письменника та переклав українською мовою. Оригінал не зберігся до сьогоднішнього дня. І. Шевченко аргументував це тим, що часи були неспокійні, він часто переїздив. У листі до Дж. Орвелла він писав, що втрата оригіналу передмови є «непрощеним гріхом проти літератури» [6, с. 85].

Творчий діалог І. Чернятинського з письменником відбувався під час перебування українського літератора на окупованій союзними військами території Німеччини в таборі для переміщених осіб, або «планеті Ді-П», як його називав У. Самчук. Саме тут, завдяки діяльності видатних українських науковців, письменників, публіцистів І. Багряному, Ю. Клену, Ю. Косачу, З. Кузелі, У. Самчуку, Ю. Шевельову, зародився Мистецький Українських Рух.

В одному з листів до А. Кестлера Орвелл писав: «Я впевнений, нам потрібно допомогти цим діячам усім, чим можна. Я ще від 1945 р. не перестаю говорити, що Ді Пі – це Богом послані люди, які допоможуть зламати стіну між Росією і Заходом. Якщо наш уряд цього не зрозуміє, тоді нам особисто доведеться докласти зусиль і зробити все, що в наших силах» [Ошибка! Источник ссылки не найден., с. 434]. Отже, можемо стверджувати, що Дж. Орвелл активно підтримував український рух і закликав інших письменників сприяти розвитку ідей українського національного руху та репрезентації української літератури і культури на Заході.

На жаль, культурний діалог з різних причин припинився. Його відновлення довелося чекати майже п'ятдесят років.

«Animal Farm» є викривальною сатирою на радянські історичні реалії. Дж. Оруелл описав насильницьку однодумність, котра стала символом тоталітарної епохи, атмосферу страху, пристосуванство, безпринципність та почуття безвихідності, що змушували оголошувати чорним те, що ще вчора вважалося білим; беззаконня, загальну підозрілість, пишну парадність, за якою ховалися значні економічні та політичні прорахунки.

Ще одним перекладачем «Animal Farm» став молодий дослідник Юрій Шевчук. Його переклад з'явився у світ у 1991 році у журналі «Всесвіт» під назвою «Ферма «Рай для тварин»».

Ю. Шевчук розпочав перекладати твір Дж. Оруелла у 1987 р. Про це він говорить: «Я знав її [казку Орвелла – О. Л.] трохи не напам'ять, бо мав примірник, який мені привезли з Лондона близькі друзі. Я відчував потребу робити щось, щоб не датися цій трясовині, не стати таким, як вони. От я і став перекладати цю казку. Майже як напівусвідомлений курс самотерапії, акт опору комуні, глибоко ненависній мені тоді у своєму особливо дикому російському варіанті» [7, с. 14].

Ю. Шевчук у своєму перекладі роздумує про сенс життя тварини і підходить до висновку, що причиною всіх негараздів є людина. Він дуже чітко проводить паралель між тваринним світом та світом людей.

На фермі були організовано комітети та товариства: Комітет з виробництва яєць для курей, Комітет приручення диких побратимів (для щурів та зайців), Ліга Чистих Хвостів для корів, Рух Білішої Вовни для овець (Радянська влада запроваджувала створення різноманітних комітетів, таких як: Комітет прав людини, Комітет державної безпеки, Олімпійський комітет тощо).

Наступним перекладачем «Animal Farm» була Ірина Дибко. Її версію назвали «вільним перекладом», бо авторка зробила спробу осучаснити твір Дж. Оруелла, оскільки «у своїй літературно прибраній алегоричній шаті твір Орвелла вже так міцно не промовляє до сучасного читача, як своєю несподіванкою колись» [8, с. 7]. «Найвища пора, – вважає Роман Кухар, – назвати речі по-справжньому ... Ірина Дибко стягнула непотрібно засекречену дію й персонажів оригіналу «Хутора тварин», як і його першого українського перекладу, з абстрактних, точно не окреслених полів, до низин підрадянського буття» [8, с. 8–9].

Своїм перекладом І. Дибко надала казці-алегорії більш гуманного звучання. Аналогічно до перекладу Ю. Шевчука І. Дибко описала робочий графік тварин та життя у вихідний день: «В неділю не було праці. Сніданок був на годину пізніше, як за часів Романова. Після сніданку відбувалася вчистість, що стала звичаєм: вивішували прапор... всі тварини маршем виходили до стодоли, де відбувався мітинг» [8, с. 30].

У 1991 році в Україні з'явився ще один переклад «Animal Farm» під назвою «Скотоферма» О. Дроздовського. Переклад відрізнявся за жанром, він є п'єсою. У передмові автор зазначив, що успішно видозмінившись зовні, владократія у вигляді вождизму панує як в теорії, так і на практиці. І де б не ставилася ця п'єса, вона завжди знайде відгуки і аналогії на події дійсності. Бо відомо, що будь-яка влада, так чи інакше, як система придушення інакомислення брехливою ідеологією «державності», завжди болісно реагує на найменшу критику.

Проблема адекватного перекладу назв художніх творів завжди була гострою та неоднозначною. Зачепила вона і тексти Дж. Орвелла. Так, «Animal Farm» українською перекладали як «Ферма: Рай для Тварин» (Всесвіт – 1991. – № 1), «Скотохутір. Казка» (Вітчизна. – 1992. – № 9), «Скотний двір» (калька з російської), «Скотоферма», «Звіроферма». Зрозуміло, що для одних авторів ключовим словом є «animal», для інших – «farm». Немає єдності й у визначенні жанру твору. Хтось вважає, що Дж. Орвелл написав повість-казку, для

інших – це повість-притча, ряд дослідників називають «Animal Farm» алегоричною повістю. Ці версії заслуговують на детальніше й скрупульозне дослідження, що виходить за рамки наших студій.

Висновки. Художній переклад є творчим процесом і не може ґрунтуватися на чітких інструкціях, вимагає не лише досконалого знання двох культур і двох мов, але й попереднього культурологічного та лінгвістичного аналізу вихідного тексту.

Українська перекладна література насичена різноманітними перекладацькими фактами та експериментами, про свідчить історія українських перекладів казки-алегорії Дж. Орвелла «Animal Farm».

У «Animal Farm» Дж. Орвелл подав історичне зображення реалій СРСР, а саме авторитарну систему правління. У своєму тексті він у художній формі дослідив та зробив висновки про несумісність інтересів влади та простого народу, адже вважав, що лише від суспільної свідомості народу, його активної громадянської позиції залежить неможливість встановлення «свинської», авторитарної влади.

Автор зумів детально донести до читача усю експресивно-емоційну інформацію та прихований зміст. Він наголошував, що мистецтво неможливе без забезпечення свободи слова і мистецької думки, ліберальної суспільно-політичної атмосфери для художнього самовираження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодрок Я. Інтерв'ю з Ігорем Шевченком про його переклад твору Орвелла "Колгосп тварин" / Інтерв'ю провела Ярина Т. Бодрок // Сучасність. – 1985. – Ч. 12. – С. 91–99.
2. Державин В. Про мистецтво перекладу : статті та рецензії 1927–1931 років / О. А. Кальниченко, Ю. Ю. Полякова. – Вінниця : Нова Книга, 2015. – 296 с.
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник / І. В. Ковальчук. – Вінниця. «Нова Книга», 2003. – 448 с.
4. Лімборський І. В. Літературознавча компаративістика і художній переклад за доби глобалізації: Сучасний стан, дискусії і проблеми / І. В. Лімборський. – ел.ресурс.- Режим доступу: <http://limborsky-66.ucoz.ru/publ/1-1-0-7>.
5. Літературознавчий словник-довідник / [ред. Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів, В. І. Теремко] – К. : ВЦ „Академія”, 2007. – 752 с. – (Nota Bene).
6. Лучук О. «Animal farm» Джорджа Орвелла в українській перекладній літературі // Вісник Львівського університету. Серія: «Міжнародні відносини». — 2012. — Вип. 30. — С. 382–395.
7. Орвелл Дж. Передмова автора до українського видання / З англ. мови переклав І. Чернятинський [І. І. Шевченко] // Всесвіт. – 1991. – №1. – С.80–81.
8. Орвелл Дж. Ферма «Рай для тварин». Небилиця / Пер. з англ. Ю. Шевчука // Всесвіт. – 1991. – №1. – С.75–112.
9. Оруелл Дж. Скотохутір : [казка] / Джордж Оруелл; [Передмова Н. Околітенко] // Вітчизна. – 1992. – № 9. – С 38 – 72.
10. Орвелл Дж. Хутір тварин / Пер. І.Дибко, передм. Р.Кухара. – Балтімор; Торонто, 1984. – 98 с.
11. Оруелл Дж. Колгосп тварин: Казка / Г. Оруелл [= Джордж Орвелл; На титул. стор. ім'я автора подано англ. мовою: George Orwell]; З англ. мови перекл. Іван Чернятинський [= Ігор Шевченко]. – [Мюнхен]: Прометей, [1947]. – 91 с.
12. Рильський М. Проблеми художнього перекладу / Максим Рильський. Мистецтво перекладу: статті, виступи, нотатки. – К. : Радянський письменник, 1975. – 343 с.
13. Стріха М. В. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням / М. В. Стріха. – К. : Факт, 2006. – 344 с.
14. Яусс Р. Естетичний досвід і літературна герменевтика / Ганс Роберт Яусс ; [пер з нім. Ю. Прохацька] // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ століття / [ред. М. Зубрицької]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 368 – 403.
15. Crick B. George Orwell: A Life (The First Complete Biography) / Bernard Crick. – Boston : Little Brown and Company. – 1980. – 473, [xxx] p.
16. Orwell G. Колгосп тварин : [казка] / George Orwell ; [авториз. пер. з англ. І. Чернятинського]. – Мюнхен : „Прометей”, 1947. – 91 с.
17. 122. Orwell G. Передмова автора до українського видання / George Orwell "Колгосп тварин : [казка] ; [авториз. пер. з англ. І. Чернятинського]. – Мюнхен : “Прометей”, 1947. – С. 7 – 12.
18. The Collected Essays, Journalism and Letters of George Orwell / [ed. S. Orwell, I Angus]. – [reprint]. – London : Penguin Books, 1978–. – Vol. 4: In Front of Your Nose, 1945-1950. – 1978. – 621 p.

Копко В.

Науковий керівник – проф. Палихата Е. Я.

ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ

Постановка проблеми. Лексика української мови – одна з важливих розділів мовознавства, що є основою для вивчення фонетики, орфоєпії, морфеміки, словотвору, морфології, синтаксису та інших мовних розділів. Відзначимо, що лексичний запас учнів загальноосвітньої школи дуже бідний, оскільки учні не читають художньої літератури, творів, які вивчаються на уроках української і зарубіжної літератури, вважаючи їх нецікавими, несучасними і надзвичайно трагічними, що негативно впливає на їхню психіку. Зважаючи на аргументи учнів, перед учителями української мови стоїть завдання збагачувати словниковий запас кожного школяра на уроках вивчення мовного матеріалу і розвитку зв'язного мовлення.